

למארה

פסח כי תבוא

308

ארמי אבד אבי וירד מצרימה כו, ה

1 לכאורה קשה - שאל רבי משה אלשיך - מדוע קושרים את לבן הארמי לעניין ירידת בני ישראל למצרים, שהרי לכאורה אין שום קשר ביניהם?

אמנם יש לתרץ - אמר רבי משה - שלולא רמאותו של לבן היה יעקב נושא תחילה את רחל, וממילא יוסף היה הבכור ליעקב. ואם היה בכור, לא היו אחיו מקנאים בו על העדפתו של אביהם ולא היה נסבב כל עניין מכירתו של יוסף. לכן לבן הוא האשם בכך שיוסף ירד למצרים.

1 וקריאה עשה ע"פ

The Name of the Parsha

1 K'i Savo means "when you enter," as in the verse, "When you enter the land which God...is giving you." At which point, according to Torah, does "entering" occur? Do we say that as soon as a person puts his hand in a room he has "entered" it? Or does he have to put most of his body inside? Or can he only be said to have "entered" when his whole body is in the room?

6 Similarly, at which point has a nation considered to have entered a land? When the first few people arrive? Or do they all have to arrive and settle before we can say they have truly entered?

The Talmud answers: "Partial entry is not considered entry" (Chullin 33b). Likewise, Rashi explains at the beginning of our Parsha that, "when you enter the land" refers to the time when "they conquered the land and divided it."

This teaches us a powerful lesson in daily life: that we should "enter" ourselves totally and wholeheartedly into everything that we do for God.

When a person becomes fully immersed in what he is doing, there is not merely a quantitative improvement in his actions (how much he is involved), but a qualitative change, which radically affects the manner in which he is involved.

1 In order to reach a state of total immersion ("entering"), a person must temporarily relinquish any other cares or concerns, and dedicate himself unrestrainedly to the matter at hand with utter devotion and concentration. He must surrender himself and not allow any personal bias to interfere with the purity of this act.

6 In other words, even though a person has many "layers" through which he interfaces with the world and copes with day-to-day life, it is possible for him to "peel away" these layers and forge a direct soul-connection with what he is doing. If he succeeds in doing so, then he and the activity will become one indistinguishable entity.

By way of illustration: when the soul enters the body to bring it to life, there is a total "entering," such that soul and body become one. Now, the body is alive too. It is not merely enlivened by the soul; it has actually become alive itself, because the soul has entered the body totally, such that the soul and body are truly one.

21 And that is the lesson from Parshas Ki Savo: We should "enter" into every mitzvah that we perform, and every act with which we serve God. Then our observance of Judaism will become alive—literally.

(Based on Likutei Sichos vol. 19, pp. 245-7; Sichos Shabbos Parshas Ki Savo 5733)

2 Lubavter rebbe

הגיעו אלי² שאלות מרנא ורנא עובדיה, המשכיל המבין גר צדק³, ישלם ה' פעלו, ותהי משפרתו שלמה מעם ה' אלהי ישראל אשר בא לחסות תחת כנפיו.⁴

3 אלהי ישראל אל' זוויה ה'ר

(א) שאלה ראשונה - על עסקי הברכות והתפלות, בינה לבין עצמה או אם תתפלל בצבור, ה'ש לה לומר 'אלהינו ואלהי אבותינו', ואשר קדשנו במצוותי⁵, ואשר הבדילנו⁶, ואשר בחר בנו, ושהגדת⁷ את אבותינו, ושהוצאתנו מארץ מצרים, ו'שעשה נסים לאבותינו, וכל פיוצא בענינים אלו.

תשובה - יש לה לומר הכל כתקנו, ואל תשנה דבר, אלא כמו שיתפלל ויברך כל אורח מ'ישראל כר ראוי לה לברך ולהתפלל, בין שהתפלל יחידי בין שהיית⁸ שליח צבור. ועקר הדבר, שאברהם אבינו⁹ הוא שלמד כל העם והשכילם, והודיעם דרך¹⁰ האמת ויחודו של הקב"ה, ובצט בעבודה ונה והפר עבודתה, והכניס רבים¹¹ תחת כנפי השכינה

(4) re

1 / ולמדום והורם, וצנה בניו ובני ביתו¹² לשמר דרך ה', כמו שכתוב בתורה¹³: "כי ידעתי למען אשר יצנה את בניו ואת ביתו אחרי ושמרו דרך ה' וגו'¹⁴. לפיכך כל מי שיגזיר עד סוף כל הדורות, וכל המיחד שמו של הקב"ה כמו שכתוב¹⁵ בתורה¹⁶ - תלמידיו של אברהם אבינו ובניו ביתו הו, וכלו החזיר למוטב¹⁷. בשם שהחזיר אנשי דורו בפיו ובלמודו, כך החזיר כל העמידיו להתגיר בצונאתו שצנה את בניו ואת בני ביתו¹⁸. נמצא אברהם אבינו אב לורעו הפשרים ההולכים בדרךיו, ואב לתלמידיו, והם כל גר שיגזיר. לפיכך יש לה לומר 'אלהינו ואלהי אבותינו, שאברהם הוא אביה, ויש לה לומר 'שהנחלת את'¹⁴ אבותינו, שלאברהם נתנה הארץ, שנאמר¹⁹: "יום התהלך בארץ 'לארצה ולרחבה כי לה אתגנה'¹⁴. אכל 'שהוצאתנו ממצרים, או 'שעשה²⁰ נסים לאבותינו'¹⁴, אם רצית לשנות ולומר 'שהוצאת ישראל ממצרים' 'שעשית נסים לישראל' - אמר, ואם לא שנית כלום - אין בכך הפסד, מאחר שנגנסת תחת כנפי השכינה ונלוית על ה'²¹ אין כאן הפרש בינינו ובין²², וכל הנסים שנעשו כאלו²³ לנו ולך נעשו. הרי הוא אומר בישעיה²⁴: "ואל יאמר בן הגבר הנלנה אל'²⁵ ה' לאמר הבדל יבדילני ה' מעל עמו"²⁶ - אין שם²⁷ הפרש כלל בינינו וביןך לכל דבר. ונדאי יש לה לברך 'אשר בחר בנו' ו'אשר נתנו לנו' ו'אשר הבדילנו', שפבר בחר בך הקב"ה²⁸, והבדילה מן האמות, ונתנו לך התורה, שהתורה לנו ולגרים נתנה, שנאמר²⁹: "הקהל חקה אחת לכם ולגר"³⁰ הגר, חקת עולם 'לדורותיכם ככם כגר יהיה לפני ה'¹⁴. תורה אחת ומשפט אחד יהיה לכם ולגר 'הגר אתכם"¹⁴.

ודע, כי אבותינו שיצאו ממצרים רבו עובדי עבודה זרה היו במצרים, נחשבו בגוים ולמדו ממעשיהם, עד ששלח הקב"ה משה רבנו ורבו³¹ שלכל³² הנביאים, והבדילנו מן העמים, והכניסנו תחת כנפי השכינה, לנו ולכל הגרים, ושם לכלנו חקה אחת. ואל יהי³³ יחוסך קל בעיניך, אם אנו מתחייבים אל אברהם³⁴ 'יצחק ויעקב'¹⁴ - אתה מתחייב למי שאמר והיה העולם. וכן מפרש בישעיה³⁵: "זה יאמר"³⁶ לה' אני, וזה יקרא³⁷ בשם יעקב" - הגר יאמר לה' אני, והישראל³⁸ יקרא³⁶ בשם יעקב³⁹.

וכל מה שאמרנו לה בענין הברכות שלא תשנה דבר - ראיה לזה ממסכת בכורים⁴⁰. תמן תגינו⁴¹: "הגר מביא ואינו קורא, שאינו יכול לומר: 'אשר נשבע ה'¹⁴ לאבותינו לתת לנו⁴². כשהוא⁴³ מתפלל בפני⁴⁴ עצמו אומר: 'אלהי אבות ישראל, וכשהוא מתפלל בבית הכנסת אומר: 'אלהי אבותיכם'". זהו⁴⁵ סתם משנה, והיא לר' מאיר, ואינה הלכה, אלא כמו שנתפרש בירושלמי. תמן אמרינו⁴⁶: "תגי בשם ר' יהודה: גר עצמו מביא וקורא. מאי טעמיה - 'כי אב המון גוים'¹⁴ נתתי⁴⁷, לשפבר היית אב לארם, מקאן ואילך אתה אב לכל הבריות. ר' יהושע בן לוי אמר⁴⁸: הלכה כר' יהודה. אמת עובדא קמיה⁴⁹ דר' אבהו והורה⁵⁰ כר' יהודה". הגה נתקבר לה שיש לה לומר 'אשר נשבע ה' לאבותינו, ושאברהם⁵¹ אב לנו⁵² ולכל הצדיקים הנלוים על ה' להלך⁵³ בדרךיו. והוא הדין לשאר הברכות והתפלות שלא תשנה כלום⁵⁴.

(5) ד' ס' כ"ג
והנתי

1 / וכן בענין ברכת המזון נהגו לומר שהנחלת את אבותינו⁴². וא"ת ואפילו לרכנו היאך יכולין לומר אלהי אבותינו, נהי דאברהם אב לגרים יצחק ויעקב מאי איכא למימר, וכן לענין בכורים היאך יכול לקרות ארמי אויב אבי. וי"ל דקים לן דכולהו אבות כחד נינהו⁴³ וכדאיתקש בכמה דוכתי⁴⁴, ואף הם נעשו אב לגרים כאברהם אבינו עלי השלום.

1 / וכן באמת המתג, פשוט בישראל לענין תפילה, כי שם במשנת מסכת בכורים⁴⁵ שנינו לרבנן וכשהוא מתפלל בצבור אומר אלהי אבותיכם, וכשמתפלל בינו לבין עצמו אלהי אבות ישראל⁴⁶, והמנהג שהוא מתפלל לעולם אלהי אבותינו⁴⁷ וכישראל גמור, וזו דאי כר' יהודה שעל כן הוצרכו בירושלמי לומר הלכה כרבי יהודה ואורי ר' אבהו כן, דאלו לענין מקרא בכורים לא הות הוראה בימי ר' אבהו⁴⁸.

(2)

"היום הזה ה' אלקיך מצוך לעשות את החקים האלה ואת המשפטים" (כו, טז)

"זמה תלמוד לומר לומר היום, אלא כך אמר משה לישראל: בכל יום תהא התורה חכיבה עליכם, כאילו היום הזה קבלתם אותה מהר סיני" (תנחומא).

6
א"ת 1/6

1 מלבד הזירוז שמורזנו פסוק זה לבל יתישנו אצלנו דברי תורה מכח ההרגל במצוות ועשייתן כמצוות אנשים מלומדה, מוצא כאן הגר"ל חסמן זצ"ל בספרו "אור יהל" (חלק א, עמ' יב) הארה נוספת והיא שחיוב המצוות משתנה מיום ליום. זאת משום שעל האדם להוסיף מעלה והכרה בכל יום, וכאשר הדרגה משתנה לטובה גם התביעה שתובעים מהאדם אינה אותה תביעה דאמתול.

6 הדברים מפורשים ב"חובות הלבבות" שאומר: "כל אחד ואחד נתבע לפי הכרתו. וחשוב בזה הענין היאות לכמותך, והמשל על זה לפום גמלא שיחנא". רבינו יונה ז"ל המשיל ענין זה בספרו "שערי תשובה" למעשר: מי שיש לו אלף כורים והחסיר סאה ממאה הכורים של מעשר שהוא צריך ליתן ללוי, אף שנתן קרוב למאה כורים, עדיין תבואתו טבל לעומתו מי שאין לו אלא עשר סאים, אף אם נתן רק סאה אחת, כבר הותרה תבואתו. ועל כך אמרו חז"ל: "שהקב"ה מדקדק עם סביבו כחוט השערה" (יבמות קכא), משום שלפי ערך הכרתם פגם קטן נחשב לעוון גדול.

6 המתבונן יבחין עד כמה פשוטים וברורים הם הדברים: הנה אף על פי שכל בני האדם נראים כאילו הם שוים זה לזה, בכל זאת לא יתכן שלא יהיה שינוי כל שהוא בין אחד למשנהו. וכשם ששוים הם בחיצוניותם, כך, ואף יותר מזה, הם נבדלים בפנימיותם. ולפיכך כאשר ישבו שניים ללמוד ענין אחד, יתכן שהאחד מבין וחברו אינו מבין, זה זוכר וזה שוכח, ולא נוכל לתבוע משניהם ידיעה והבנה באופן שווה. וברור שמהפיקח נדרשת הבנה גדולה יותר מן הפתי, ומבעל הזכרון נצפה שיזכור יותר ממי שנוטה לשכוח.

21 ומכאן יש להסיק מסקנה חשובה בעניני עבודת ה'. מצוי שכאשר אדם מטיב ללמוד או להתפלל יותר מחבירו הוא מתגאה מיד ומתמלא סיפוק על ההישג שלו. אך אם נבדוק את מעשי שניהם לפי הכשרונות והיכולת שלהם, יתכן שנמצא שהמתגאה נתן מאה סאים ולא יצא ידי חובתו ואילו חבירו נתן סאה בלבד ומלא בכך את חובתו! דומה הדבר לאחד שקיבל מכונית כדי להגיע למקום מסוים ולחבירו נתנו חמור כדי לרכוב עליו ולהגיע לאותו מקום. האם יוכל בעל המכונית להתרברב על שהקדים במעט את הרכוב על הפמנור! הרי אדרבה, הישג מועט זה יהווה עילה לתביעה גדולה עליו; מדוע לא השכיל לנצל את האפשרות שהיתה בידו להקדים את חבירו עוד יותר!!

26 מלבד התכונות והכשרונות הניתנים לאדם נכללים בחשבון זה גם כל הנסיבות והתנאים הסובבים אותו: בריאות, פרנסה וכל מיני צער וטרדות מחד, סביבה טובה חברים טובים ושאר אמצעים טובים ומועילים, מאידך. על פיהם נקבעת המדרגה שאליה נדרש האדם להגיע, ועל כך נאמר "וחותם יד כל אדם בו". כשם שכל שטר מתקיים לבחורתיו מפני שאין החתימות שוות ואין אחד יכול לזייף את חתימת חבירו, כך יש לכל אחד ואחד חיובים שונים לפי ערך כשרונותיו והתנאים הסובבים אותו.

36 ויתירה מזאת, שנותיו של האדם עצמו גם כן מתחלקות לתקופות שונות, וממילא לדרגות שונות של התחייבות. לא הרי הצעיר כהרי הזקן, שהרי במשך הזמן התעלה בדיעותיו ובהכרתו. ובעל נפש ימצא כי יום ליום יביע אומר ולילה ללילה יחווה דעת, ו"בכל יום יהיו בעיניך כחדשים".

7) צאת תורה אל יראים

והקמות לך אבנים גדולות וגו' וכתבת עליהן את כל דברי התורה הזאת (כו, ב'ג). ובגמ' (טוטה לה): אמרו כי למטה על האבנים כתבו הפסוק (לעיל כ, יח) למען אשר לא ילמדו אתכם לעשות ככל תועבתם. הנה זה כדמיון שלט התולים על פתח חנות, או לפני בית מסחר גדול, המשמש לידע ולהודיע מה הם כל הדברים הנמצאים בהם, כי הנכנס במקום שאין עליה שום שלט, הנה ידון ידיו מזה כי מסתמא נמצאים בו הרבה דברים שונים למיניהם, אולם בית מסחר המיוחד בדוקא על מין אחד, עליו ישנו שלט, המגיד לך ברור, זאת זאת תמצא כאן ולא אחרת.

תמיד אני חושב לי, מה טוב היה, לו היה להם לאנשים על כל אחד ואחד, שלט מפורט וברור על כל מה אשר בקרבם, ולמה עיקר תכליתו, למען להכיר, ולידע טיב הנהגתו! וי לאדם אשר אין שלט לו, ומי ידענו!

3

8

1 התורה ציותה, ביום עבדך את הירדן, עם פסיעתך הראשונה עלי דרך ארץ ישראל, סמוך עם ביאתך בה, תקים לך שלט גדול, כתוב עליו מכתב מבואר ומפורט, מהו עסק זו המדינה, ומה עיקר מסחרה, אל לך להסתובב פה ושם לחפש ולחקור מה המה ההישגים שתקבל ממנה, אין שמה כלום כי אם המפורט בהשלט, ספר תורה פרושה תלויה על פתחה, על פתח בית המסחר הגדול הזה, מסחר ארץ ישראל, מפת התורה תגיד לך כל מוצאה של זו המדינה, הפוך בה והפוך בה דכולה בה, כל עסקי המדינה ואנשיה — בתורה ולא זולת, אם הנך רוצה לידע מה דמות הארץ, ומה טיב אורחיה, תקרא את השלט ויניחך!

ביום אשר תעברו את הירדן, ראה תראו ותזכרו תכלית הארץ, תקימו שלט להראות כי אמנם כל מסחרה מסחר תורה היא, ולא זולת כלום! ומן הכלל כבר תדינו על הפרט, להקים שלט על עצמך אתה, שלט ממנו לראות עסק האדם בעולמו, ואלו תחילת דברי ספר מסילת ישרים, יסוד החסידות ושורש העבודה התמימה שיחברו ויתאמת אצל האדם מה חובתו בעולמו ולמה צריך שישים מבטו ומגמתו בכל אשר הוא עמל כל ימי חייו. אם שלט כזה תשים לפניך, כי אז הדרך תהיה סלולה לפניך לטוב כל הימים ודאי.

9

1 **ובאו עליך כל סכרות האלה והסיגוך וכו' כל כי עיפ סרוז לריך סאדם לילך ועקוס**
 למקום עמדינה למדינה לקסור לקסור ולמכור עד סיטעצה, אזל זכרת סי לענו
 לא מסיה זאופן סזה, אלל סיצל אליו סצציות זצקונו וזעיו וזכל עקוס סיסי ולל
 לריך לרדוף לחריה, חיי וגלו עליך והסיגוך סלל סחי לריך לחס לעצית סספעלות לסחיג
 לחס רק סס יצינו לחסך וקסס זאופן סרלשין עזטל סאדם ועצודת סי, אלל חס סכרות
 יצאו אליו ועלמס זלי ערחתו לא יזעטל ועצודת סי, חיי כי פסענע וכו' ספני ספנע
 זקול סי חלקק וקיל:

כ"ח
כ"ט

10

ובאו עליך כל הברכות האלה והשיגך כי תשמע בקול ה'
 אליקיד (כח:ב)

140
160
170

1 הנה פירוש המלה "והשיגך" קשה להבינו, זכאילו הברכות בורחים ממנו ויש להשיגן. ואף שבפשטות י"ל דלפעמים אדם חושב דהוא רץ אחר ברכה, ולבסוף נמצא להיפך ח"ו, וע"ז באה הברכה דוהשיגוך אף בהיסח הדעת, ואף שאינך מתכוון לה, אבל הלוא גם אצל הקללות (בפסוק טו) נאמר "והשיגוך", ומה נאמר על זה.

6 לכן נ"ל לומר דענין "והשיגך" — היינו דהברכות ישיגו את האדם, אותו האדם כמות שהוא, ולא ישתנה על ידיהן להיות אחר לגמרי, דראה ראינו איך רבים וכן טובים שההצלחה האירה להם פנים, ובחלופי הזמן נהפכו לאיש אחר, ע"ד ואכלת ושבעת — השמרז לכם פן יפתה לבבכם וכו' (לעיל יא, טו-טז). והנה ג"כ הפירוש ביבאו עליך כל הקללות והשיגוך — דגם אם יבאו עליך כל הקללות האמורים בפרשה, לא תתייאש ח"ו ולא יאמין כי אליקים עזבו לגמרי ח"ו.

וביותר בתקופתנו-אנו, כשראינו כמו עינינו איך שבאו ונתכו על כלל ישראל בדורנו כל הצ"ח קללות וגם מכות שלא כתובה בתורה, באופן שא"א לתאר דוגמתה בכל ימי הגלות הארוך הזאת, ואמנם ראינו שהרבה מאלו שסבלו יותר מיסורי איוב שעזבו דרך התורה והיראה שנהגו בה כל ימי חייהם ולא יכלו לעמוד עוד באמונתם, אבל כ"ה השאיר לנו הקב"ה אלו שעליהם נאמר "והשיגוך", דלמרות כל הצרות והעינויים בלי גבול מ"מ נשארו יראים ושלמים ועוד חיזקו ידי אחיהם, ומי הוא בדור הזה שיכול לתאר אפילו מקצת

שכרם שהחזירו עטרה ליושנה ואולי ביתר שאת — וע"ז אכן הוא המתנה של "והשיגך" הנאמר אף בקללות.

4

(י) ויקרא בפעם בפעם שמואל שמואל וגו'. שמואל שמואל, אברהם אברהם, יעקב יעקב, משה משה, לשון חבה לשון זרון. הן הן עד שלא נדבר עמם והן ד משדבר עמם. הן הן עד שלא נכנסו לגדולה והן הן משנכנסו לגדולה ח

דברים י"ב (12)

והשיבך ד' מצרים באניות וכו'. יש הנהגה הטבעיית אשר השי"ת מנהיג עולמו בטבע והוא ע"י מערכות השמים וכוכבי השמים וכסיליהם, אבל אעפ"כ הוא בהסתר הנהגה והשגחה מאתו ית' כי בתוכם מסתתר היות מציאותו להנהיגם כרצונו, והנהגה הנסיית על ידי עצם הוי"ה המהוה כל היות ויוכל לשדדם כרצונו בלי הסתר הוא כאשר ישדד מערכות השמים לפעול גבורות בעבור אהבת עמו ישראל כמו שהיו במצרים ניסים נגלים לעין כל אשר לא יסתפק שום בריה שהוא ביכולתו ית' ומי יאמר מה תעשה, והנה דעת מצרים היה שהכל מסור לטבע בלי שום השגחה מהוי"ה, על כן אמר פרעה מי הוי"ה אשר וכו', והבורא ית' אמר בכל פעם למשה להודיע לו כח עצם שם הוי"ה על ידי שידוד המערכה. והוא שאמר וידעתם כי אני הוי"ה, כי כבר ידעת אנ"י הוא התלבשות שם הוי"ה והסתתרות באותיות הקודמים והמאחרים אשר הם בגימ' אנ"י כמ"ש הנביא

ישעיה מד [אנ"י ראשון ואני אחרון], והוא דמיון המלך המסתתר בלבושיו אשר לא יתראה גוף המלך זולת הלבושים, ואמר השי"ת על ידי שתראו עוצם יכולתי בשידוד המערכה שהוא הוראות הוי"ה בלי לבוש, מזה יתדעו שגם הנהגה הטבעיית שהוא בהסתר המרומז בתיבת אנ"י, גם שם שוכן הוי"ה להשגיח ולהנהיגם כרצונו, והוא וידעתם כי אנ"י הוי"ה, ר"ל שגם בסתר פנים דאנ"י שם עצם הוי"ה להשגיח, והנה כאשר חטאו ישראל ויצאו לגלות ובפרט בגלות החל הזה נסתם כל חזון והנהגה הוא בטבע בהסתר פנים עד יערה עלינו רוח ממרום שיתגלה כבוד מלכותו ולא יכנף עוד מוריך ויתראה לעין כל נפלאות כימי צאתך מארץ מצרים, והנה להיות בגלות ההסתר פנים הזה מי שאינו שלם באמונה יוכל ח"ו להשתמש בדעות הרעות להאמין שהכל היא בהנהגת הטבע מבלי השגחה כמו שהיה הדעת הרעה הזאת במצרים (והשי"ת אמר ראו עתה כי אני הוא [להלן לכ לט], ר"ל באנ"י היינו הלבושים הנהגת הטבע מתלבש בהם הנסתר הנרמז בהוא), וז"ש והשיבך ד' מצרים באניות, על ידי התלבשות הטבע המתנהג בכל יום בהנהגת הלבושים הנרמז באנ"י (וזה בכל עת ורגע, על כן נרמז אניות לשון רבים), על ידי כך תשוב ח"ו לדעות הרעות שהיו במצרים אם לא תהיו חזק באמונה, השי"ת יאיר עינינו.

דברים י"ב (13)

דברים י"ב (13)

ביאור הצבי והצדק

אותיות הקודמות להוי"ה הם טדה"ד ואותיות שאחר הוי"ה הם כו"ו וביחד הם בגימ' אנ"י והם נקראים לבושים לשם הוי"ה שכביכול מתכסה בהם מלפנים ומאחור, וזה הרמז אנ"י ראשון ואני אחרון, ע"י רגל ישרה מערכת א' אות ד'.
פח) מאמר זה העתיק רבינו בס' בני יששכר חודש אדר מאמר ג' אות ט"ו ושם הוא יותר מבואר ע"כ ראיתי לנכון להעתיק חלק ממנו ולהשלים הדברים, והשיבך י"י מצרים באניות בדרך אשר אמרתי לך לא תוסיף עוד לראותה והתמכרתם וגו', והנה יש להתבונן, הלא התוכחות כל המאותה בכתוב קשה מהמוקדם, והנה הקללה הזאת הוא סוף התוכחה הוא הקשה יותר מכולן והנה לכאורה היא קלה יותר מראשונות, ופירשנו הדבר עפ"י מה שפירשנו דיש פרשת וארא וידבר אלקים אל משה ויאמר אליו אני

הוי"ה, דהנה השי"ת מנהיג עולמו בשתי הנהגות הנהגה ניסיית שלא בטבע המוטבע מכראשית, והנהגה טבעיית הסדורה מכראשית, והנה הנהגה הניסיית ניכרת לכל באי עולם, כראותם שינוי סדרי כראשית יודעים כי יד י"י עשתה זאת, אבל הנהגה טבעיית מי שאינו שלם באמונה התוריי סובר כי הכל הולך על פי הטבעיים והכוכבי לכת והמזלות ואין כאן השגחה עליונה רק הכל בטבע המוטבע, והנה זה עיקר יסוד התורה לידע ולהוודע אשר הכל הוא בהשגחה עליונה מאת סיבות כל הסיבות, הוא מניע את הגלגלים כרצונו והוא מסבב כל הסיבות ואין שום תנועת רפרוף עין מבלעדי יכולתו ושפעו והשגחתו ית"ש, הגם שהוא בטבע המוטבע, הנה הוא כעין המלך המתלבש בלבושיו עכ"ז גוף המלך בתוכם. וזהו ראשיה

ביאור הצבי והצדק

שהודיע הש"י למשה טרם עשות הנסים ויאמר אליו אני הוי"ה, וזהו שאמר הקב"ה לישראל בגילוי שכינתו וכבודו בסיני פתח דבריו יאיר אנכי הוי"ה אלקי"ך, גם בהנהגת אלקים שהוא הנהגת הטב"ע (בגימ' אלקי"ם) אנכי הוי"ה בתוכו, מנהיג את הטבעיים כרצוני בהשגחתי ויכולתי ושפעי, וזהו שאמר אשר הוצאתיך מארץ מצרים, שהייתם שם בגלות הדעת לא ידעו את הוי"ה רק היו שקועים בסברת מצרים אשר הכל רק בהנהגות המזלות, הנה אנכי י"י אלקי"ך אשר הוצאתיך מארץ מצרים באותות ובמופתים לידע ולהודיע ולהודע כי אני הוי"ה כנ"ל, והנה בתוכחת על עון אמר הקב"ה הקללה האחרונה הקשה מכל הקללות והשיבך י"י מצרים, לאו דוקא למצרים על כן לא נאמר למצרים רק מצרים, היינו לסברות ואמונות הכוזביות שהייתם שקועים במצרים, היינו באניו"ת במלבושי אני" שהייתם שקועים במצרים שאין גוף המלך במלבושים, והוא בדרך אשר אמרתי לך לא תוסיף עוד לראותה, כי אמרתי לך וידעתם כי אני י"י כנ"ל, והנה על ידי כובד הגלות וקושי השעבוד וראותכם דרך רשעים צלחה תבואו שוב לסברות הכוזביות הללו, והוא קללה גדולה לשונאי ישראל.

נתינת התורה הודיע הקב"ה לעמו אנכי הוי"ה אלקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים, דהנה ישראל בהיותם במצרים בגלות היה גלות הדעת לא ידעו את הוי"ה, כי היו שקועים אצל המצריים שהיו מוטעים בדעתם שכל הענין הנעשה בארץ הכל על פי הנהגת המזלות בטבע מבלי שפע והשגחה עליונה מאת מהווה כל הויות, על כן היו עובדים המצריים לטלה ראש המזלות, והנה כאשר שידד הקב"ה מערכת השמים וכולכי השמים וכסיליהם בהראות נפלאותיו אשר עשה בתוך מצרים, הנה אמר וידעתם כי אני הוי"ה, וידעו מצרים כי אני הוי"ה, כי הנהגה הניסיית הניכרת לעין כל הנה יודעים כי יד הוי"ה עשתה זאת הוא מהווה כל הויות ומשדדם כרצונו, מה שאין כן ההנהגה הנסתרת בטבע הנה הוא ג"כ בהשגחת הוי"ה ב"ה ובכתו המהווה כל הויות, אבל הוא בהתלכשות הטבע כעין המלך המסתתר בלבושיו וגוף המלך בתוכם, והנה לבושי השם הנכבד הוי"ה ב"ה נקרא אני" כי האותיות אשר לפני שם הוי"ה (טדה"ד) ואחר השם ב"ה (כו"ו) בגימ' אני", כעין לבוש המסתיר את הלוכש לפניו ולאחריו, והנה הוא כגימ' אני" להורות אני אני הוא, הגם שאני מתלבש בטבע הנה תתבונן כי אני הוא, וזהו שאמר הנביא כה אמר י"י צבאות אני" ראשון ואני" אחרון ומבלעדי אין אלקים (אלקי"ם בגימ' הטב"ע), אין שום הנהגת הטבע מבלעדו הק שהוא מלוכש בטבע, הנה בהודיע הש"י כחו ויכולתו במצרים בנפלאותיו אשר עשה בתוך מצרים, הנה אמר וידעתם כי אני הוי"ה וידעו מצרים כי אני הוי"ה, גם בטבע במלבושים מלוכש כבוד שמי הנכבד, וזהו